

STATUS ELEMENTÓW SKŁADNIOWYCH NIEKTÓRYCH INTERNACJONALIZMÓW W JĘZYKU POLSKIM I BUŁGARSKIM

JOANNA MLECZKO

Uniwersytet Śląski

joanna.mleczko@us.edu.pl

Artykuł stanowi kontynuację wcześniejszego, poświęconego polskim i bułgarskim rzeczownikom złożonym z członem obcego pochodzenia w prepozycji¹. Wówczas przedmiotem analizy były: zestaw elementów tworzących pierwszy człon *compositów* – zarówno wspólnych dla obu języków, jak i właściwych tylko polszczyźnie lub tylko bułgarszczyźnie, ich semantyka oraz produktywność. Tym razem nacisk położono na odmienny status formalno-gramatyczny, jaki w języku polskim i bułgarskim mają paralelne segmenty badanych złożeń.

Materiał dla języka polskiego został zaczerpnięty z monografii Krystyny Waszakowej *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny* (Waszakowa 2005), zaś dla języka bułgarskiego – (głównie²) ze studium porównawczego Cwetanki Awramowej *Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на XX век* (Аврамова 2003).

Polska badaczka wśród analizowanych złożeń – ze względu na stopień autonomiczności w polszczyźnie ich członów składowych – wyodrębnia dwie podstawowe grupy. Pierwsza obejmuje formacje o motywacji PEŁNEJ (I.) – złożenia z dwoma członami, które pozostają w formalnym i semantycznym związku z wyrazami samodzielnie występującym w języku polskim. Część z nich to struktury z powtarzalnymi członami mogącymi wystąpić: **a.)** w postaci pełnej (równej tematowi fleksyjnemu rzeczownika lub przymiotnika, albo odpowiadającej całej podstawie słowotwórczej, gdy jest nią wyraz nieodmienny), bądź **b.)** w postaci niepełnej (skróconej) względem wyrazu motywującego. Drugą grupę tworzą struktury o motywacji NIEPEŁNEJ (II.): **a.)** złożenia z jednym (pierwszym lub drugim) członem niesamodzielnym; **b.)** quasi-złożenia, składające się z dwóch członów związanych, ale powtarzalnych w innych *compositach* (Waszakowa 2005: 76–88).

Spośród 19, wymienionych przez K. Waszakową, segmentów obcego pochodzenia, które w języku polskim tworzą złożenia z I członem samodzielnym w postaci pełnej (I.a.), u C. Awramowej,

¹ Zob. artykuł w tym samym tomie: *Internacjonalizmy we współczesnym języku polskim i bułgarskim (złożenia)*.

² O innych źródłach wykorzystanych w ekscerpcji materiału bułgarskiego szerzej w artykule: *Internacjonalizmy we współczesnym...*

dla języka bułgarskiego, poświadczonych zostało 16³, przy czym tylko 10 ma tu ten sam status co w polszczyźnie. Są to formacje: *biznes-* ‘związany z biznesem’/*бизнес-I* ‘който е свързан с бизнес или се отнася до бизнес’, *demo-II* ‘demonstracyjna wersja nagrania, programu komputerowego’/*демо-* ‘който се отнася до napълно завършен вариант на нещо, демонстриран предварително преди някого’, *euro-III* ‘waluta UE’/*евро-III* ‘който се отнася до обща parичna единица na страните на ЕС’, *pop-/non-*, *porno-/порно-*, *radio-I* ‘radio’/*радио-I* ‘който се отнася do радио’, *rock-/рок-*, *seks-/секс-*, *show-*⁴/*шоу-*, *techno-II* ‘typ muzyki’/*техно-I* ‘който се отнася do музика в styl техно или do любители, поклонници na такава музика’. Pozostałe segmenty, które w bułgarszczyźnie nie mają samodzielnego znaczenia zostały przez C. Awramową zaliczone do **radiksoidów** (*auto-II* ‘samochód’/*авто-II* ‘който се отнася do автомобил’, *wideo-I* ‘technika rejestrowania na taśmie magnetycznej obrazu i dźwięku; urządzenie rejestrujące’/*видео-I* ‘който е свързан с приемане и записване едновременно na wizualni образи i звук или с възпроизвеждане na получения сигнал’, *wideo-II* ‘film zarejestrowany, odtwarzany za pomocą techniki wideo’/*видео-II* ‘който е свързан с филм, записан по този начин’) bądź to **prefiksoidów** (*макси-*, *мину-*, *мон-*) (Waszakowa 2005: 76–77; Аврамова 2003: 163–175).

W kolejnym podtypie (**I.b.**), 41 obcym elementom, które w języku polskim tworzą złożenia z I członem samodzielnym, ale w postaci skróconej, w języku bułgarskim odpowiadają 22, powstałe tu (w większości przypadków) także na drodze dezintegracji. Tylko 13 paralelnych w obu językach segmentów odnotowuje w swojej monografii C. Awramowa, nadając im status **radiksoidów**: *audio-II* (← *audiowizualny*)/*аудио-II* (← *аудиовизуален*), *dysko-* (← *dyskoteka, dyskotekowy*)/*диско-* (← *дискотека*), *eko-* (← *ekologia, ekologiczny*)/*еко-* (← *екологичен*), *elektro-* (← *elektryczny*)/*електро-* (← *електричество, електрически*), *euro-I* (← *Europa, europejski*)/*евро-I*, (← *Европа, европейски*) *euro-II* (← *UE*)/*евро-II* (← *ЕС*), *foto-II* (← *fotografia, fotograficzny*)/*фото-II* (← *фотография, фотографски*), *info-* (← *informacja, informacyjny*)/*инфо-* (← *информация, информационен*), *metro-* (← *metropolis*)/*метро-* (← *метрополитен*), *psycho-* (← *psychika, psychiczny*)/*психо-* (← *психика, психически*), *soc-I* (← *socjalistyczny*)/*соц-I* (← *социалистически*), *spec-* (← *specjalny*)/*спец-* (← *специален; специализиран*), *techno-I* (← *technika, technologia*)/*техно-III* (← *техника*) (Waszakowa 2005: 77-81, 90; Аврамова 2003: 141-159). Pozostałe cząstki wystąpiły w ekscerpowanych słownikach języka bułgarskiego, gdzie określa się je jako I człony złożzeń. Część z nich (5) ma postać skróconą względem wyrazu motywującego (*e-* (← *elektryczny*) / *e-* (← *електронен*), *etno-* (← *etniczny*) / *етно-I* (← *етнос*), *homo-II* (← *homoseksualny*) / *хомо-II* (← *хомосексуализъм, хомосексуалист*), *inter-II* (← *internacjonalny*) / *интер-II* (← *интернационален*), *radio-II* (← *radioaktywny, radiologiczny*) / *радио-II* (← *радиоактивен*)), a część (3) to podstawy związane (*cyber-* (← *cybernetyczny*)⁵ / *кибер-*,

³ Pozostałe segmenty w źródłach, w których zostały poświadczone określane są tylko jako I człony złożzeń.

⁴ W zestawieniu I członów złożzeń występujących w postaci pełnej cząstki *show-* nie została uwzględniona przez K. Waszakową, ale – co sama odnotowuje – leksem ten, jako samodzielny znaczeniowo, jest poświadczony w najnowszych słownikach języka polskiego (por. SJPPWN 2007).

⁵ Zdaniem Danuty Ochmann powszechność występowania złożzeń z cząstką *cyber-* doprowadziła do przejścia przez nią znaczenia podstawy słotwórczej, a w konsekwencji uniezależnia się od niej. W ten sposób obok istniejącego

chemo- (← *chemia, chemiczny*) /*хемо-*, *fono-* (← *fonografia, fonograficzny*) /*фоно-*). Tylko 1 segment jest poświadczony w języku bułgarskim jako wyraz samodzielny znaczeniowo (*fit-* (← *fitness*) /*фитнес-* (← *фитнес*)).

I wreszcie w ostatniej grupie – u K. Waszakowej – największej, bo liczącej 59 segmentów, paralelnych w bułgarszczyźnie jest 33. W obu językach mają one charakter podstawy związanej: *aero-*, *agro-*, *angio-*, *antropo-*, *astro-*, *audio-I* ‘związany ze słuchem, słyszeniem, dźwiękiem’, *auto-I* ‘dotyczący czynności skierowanej na jej wykonawcę lub rezultatu takiej czynności’, *bio-I* ‘związany z życiem, procesami życiowymi, żywymi organizmami’, *biblio-*, *chromo-*, *chrono-*, *eks-*, *fito-*, *foto-I* ‘związany ze światłem’, *geo-*, *giga-I* ‘jednostka miliard razy większa od podstawowej’, *hydro-*, *krio-*, *makro-*, *mega-*, *mikro-I* ‘mały, bardzo mały; występujący w małej skali’, *mikro-II* ‘jednostka miary; milionowa część jednostki podstawowej’, *mono-*, *multi-*, *nekro-*, *paleo-*, *para-*, *pseudo-*, *quasi-*, *tele-I* ‘związany z działaniem na odległość’, *termo-*, *ultra-*, *wice-*.

C. Awramowa w swojej monografii uwzględnia tylko 19⁶ segmentów, zaliczając je do **radiksoidów** (*авто-I* ‘сам, свой, собствен’, *аеро-*, *агро-*, *астро-*, *био-I* ‘който се отнася до живота или е свързан с жизнените процеси’, *пара-*, *термо-*) lub **prefiksoidów** (*вице-*, *екс-*, *квази-*, *макро-*, *мега-*, *микро-I* ‘твърде малък’, *микро-II* ‘една милионна част от основна мерна единица’, *моно-*, *мулти-*, *псевдо-*, *ултра-*).

Porównując obie klasyfikacje nie sposób nie zauważyć, że charakteryzując badany materiał od strony formalnej, K. Waszakowa rezygnuje z posługiwania się niejednoznacznie definiowanymi terminami, jakie często pojawiają się w pracach autorów opisujących współczesne wpływy obce w językach słowiańskich, na rzecz bardziej ogólnych określeń (człon, segment, element), podczas gdy C. Awramowa operuje dwoma z nich: prefiksoid i radiksoid.

Prefiksoidy to morfemy o charakterze przejściowym między morfemami prefiksalnymi a rdzennymi (Георгиева 2007: 14). Nie mają znaczenia przedmiotowego, w czym upodabniają się do prefiksów, a to, co je od nich różni to – przynajmniej w przypadku niektórych – tendencja do leksykalizacji⁷ oraz większa liczba fonemów, dzięki czemu – w porównaniu z prefiksami – mają bardziej konkretne znaczenie (Аврамова 2003: 42–43). Prefiksoidy wyrażają relacje o różnym charakterze, jak chociażby lokatywnym, temporalnym, ilościowym, wartościującym czy hierarchizującym (Аврамова 2003: 42; Георгиева 2007: 14), co tłumaczyłoby zaliczenie do nich elementów typu: *вице-*, *квази-*, *макси-*, *мега-*, *мини-*, *екс-*, *псевдо-*, *тон-*. Brak jasnych kryteriów określających przynależność do grupy prefiksoidów sprawia, że granica między nimi a prefiksami jest płynna. Tym samym zestaw tych pierwszych stanowi zbiór otwarty, a żaden z tworzących go elementów nie jest do niego przypisany na stałe⁸ – zdarza się, że jeden i ten sam

przymiotnika *cybernetyczny*, pojawił się nowy – *cyber*. Autorka uważa, że z synchronicznego punktu widzenia to właśnie on jest podstawą dla omawianych złożeń (Ochmann 2000: 31, 33), co oznacza, że należałoby je zaliczyć do grupy *compositów* z samodzielnym wyrazem w prepozycji.

⁶ Pozostałe segmenty w źródłach, w których zostały poświadczone określane są jako I człon złożeń.

⁷ W przypadku niektórych prefiksoidów proces ten praktycznie dobiegł już końca (*супер*), a w przypadku innych obserwujemy początki leksykalizacji – próby ich użycia w funkcji samodzielnych leksemów (*екс*, *вице*) (Аврамова 2003: 43).

⁸ C. Awramowa zauważa, że „префиксоидни морфемии са на път да се превърнат в същински префикси и много често

segment u jednego autora ma status prefiksu, a u innego prefiksoidu. Ze względu na podobne funkcje, jakie prefiksoidy i prefiksy pełnią w derywatach C. Awramowa oba elementy łączy z prefiksacją, choć niektórzy bułgarscy językoznawcy, jak chociażby Cwetelina Georgiewa, derywację z udziałem prefiksoidów określa mianem prefiksoizacji (Аврамова 2003: 43; Георгиева 2007: 5).

Segmentom typu *аеро-*, *диско-*, *еко-*, *пара-* C. Awramowa nadaje status radiksoidów. W bułgarskim językoznawstwie tradycyjnie określa się je terminem „лексико-морфема”⁹. Stanowią one „своеобразен слой лексико-морфологични елементи, загубили морфологичните връзки със своите източници и служещи за образуване на цели серии сложносъкратени думи, които в действителност нямат зад себе си реално съкращавани съчетания” (Ожегов 1974: 34 – za: Аврамова 2003: 43). Jako podstawowe kryterium pozwalające na rozgraniczenie prefiksoidów i radiksoidów autorka przyjmuje opozycje: nieprzedmiotowy – przedmiotowy, abstrakcyjny – konkretny ukryte w ich znaczeniu (Аврамова 2003: 51). Podobnie jak w przypadku prefiksoidów inwentarz radiksoidów nie został jednoznacznie określony. Niektórzy zaliczają do nich zarówno te człony skrócone, które, stopniowo odrywają się od swoich podstaw i zaczynają zachowywać się niczym samodzielne elementy języka, stojąc na granicy morfemu i wyrazu, jak i te, funkcjonujące w języku jako samodzielne wyrazy, niezależnie od nieskróconej postaci, której część stanowią (*кино* ← *кинематограф*). Jednak Awramowa te ostatnie wyłącza z grupy prefiksoidów¹⁰. Tworzą one u niej złożenia z I członem – samodzielną podstawą słowotwórczą (пълнозначна основа) (Аврамова 2003: 44–45, 51).

To, co w sposób zasadniczy różni proponowane przez K. Waszakową i C. Awramową klasyfikacje formacji z paralelnymi dla polszczyzny i bułgarszczyzny obcymi segmentami w prepozycji, to odmienny zakres kompozycji. U polskiej autorki obserwujemy znaczące zmniejszenie udziału derywacji przedrostkowej, poprzez nadanie niektórym cząstkom statusu I członu złożenia. Taki stan rzeczy podyktowany jest bardzo wąskim rozumieniem przez nią prefiksacji. Jako prefiksalne traktuje ona bowiem tylko te formacje, w których znaczenie komunikowane przez powtarzalny element obcy, niebędący wyrazem samodzielnym, może być w pełni oddane lub przynajmniej przybliżone przez rodzimy przedrostek lub przyimek (np.: *post-* / *po-*; *proto-* / *przed*). To sprawia, że do złożzeń K. Waszakowa zalicza, bok formacji z dwoma członami samodzielnymi, także i te o charakterze „przejściowym”, wyraźnie „ciążące ku prefiksacji” (Waszakowa 2005: 54–55). Odwrotną sytuację mamy natomiast u C. Awramowej, która ogranicza rolę kompozycji, kosztem zwiększenia zakresu prefiksacji¹¹ – spośród wspólnych

te „се държат” (функционират) като такива” (*същински префикси* to termin, który bułgarska badaczka przejmuje z językoznawstwa czeskiego jako odpowiednik *pravé předpony* – prefiksy, wywodzące się z przyimków, modyfikujące znaczenie derywatu) (Аврамова 2003: 39).

⁹ Por. np.: (Радева 1991: 50; Йорданова 1977; Крумова 1981) – za: (Аврамова 2003: 43).

¹⁰ Por też: (Мурдаров 1983:100).

¹¹ Jak pisze C. Georgiewa, w 1 poł. XX w. w językoznawstwie (także bułgarskim) obserwujemy rozszerzenie zakresu kompozycji, która objęła swoim zasięgiem także formacje prefiksalne (Л. Андрейчин, А. Тодоров-Балан, С. Младенов). Dopiero w latach 50. pojawia się tendencja do odrębnego traktowania złożzeń i struktur prefiksalnych (И. Леков) – za: (Георгиева 2007: 6).

dla obu języków segmentów, które K. Waszakowa uznaje za I człony złożeń, bułgarska badaczka aż 15 włącza do formacji prefiksalnych (*eks-/екс-, макро-/макро-, такси-/макси, мега-/мега-, микро-I,II /микро-, мини-/мини-, моно-/моно-, multi-/мулти-, нео-/нео-, pseudo-/псевдо-, quasi-/квази-, топ-/тон-, ultra-/ултра-, вице-/вице-*) (Waszakowa 2005: 59–60, 135–141; Аврамова 2003: 66–75).

Rozbieżności w sposobie definiowania omawianych segmentów¹² obcej proveniencji pojawiają się nie tylko na styku dwóch języków, ale także w obrębie każdego z nich. I tak oto 15 części, które C. Awramowa wiąże z prefiksacją ma u niej status **prefiksoidów**. Podobnie, przynajmniej część z nich, jest interpretowana także przez innych bułgarskich językoznawców, np. Ludwiga Selimskiego (*екс-, макро-, макси-, мега-, микро-, мини-, моно-, нео-, тон-, вице-*¹³ (Селимски 2003: 119)) czy C. Georgiewą (*екс-, квази-, макро-, макси-, мега-*¹⁴, *микро-I*¹⁵, *мини-, мулти-, нео-, псевдо-* (Георгиева 2007: 21–22; Георгиева 2006: 94)). Jednak o ile L. Selimski prefiksoid rozumie jako I człon złożenia (Селимски 2003: 119), o tyle C. Georgiewa, podobnie jak C. Awramowa, łączy go z prefiksacją, a ściślej – prefiksoizacją (Георгиева 2007). O tym, że elementy te nie są jednoznacznie definiowane może świadczyć także fakt, że niektóre spośród nich uznaje się za **prefiksy** (*екс-* (Селимски 2003 (sic!): 107), *ултра-* (Селимски 2003: 110; Георгиева 2007: 21), *вице-* (Селимски 2003 (sic!): 107)) albo tzw. **pseudoprefiksy**, które mają cechy samodzielnych wyrazów i jako takie należy je zaliczyć do analitycznych przymiotników (*екс, ултра-, псевдо-* (Панов 1971: 244 – za: Георгиева 2006: 94)).

W swojej monografii C. Awramowa 23 częścią paralelną do polskich nadaje status **radiksoidu**: *авто-I,II, агро-, аеро-, аетро-, аудио-, био-I, видео-I,II, диско-, евро-I,II,III, еко-, електро-, инфо-, пара-, психо-, соц-I, спец-, термо-, техно-I, фото-II*. Niektóre spośród nich (*авто-, аудио-, видео-, диско-, евро-, еко-, психо-, соц-*) L. Selimski zalicza do **prefiksoidów** (I człony złożeń) (Selimski 2003: 119).

Różnice w interpretacji zdarzają się także w przypadku segmentów, które w języku bułgarskim funkcjonują jako samodzielne wyrazy. U C. Awramowej taki status mają: *бизнес-I, демо-, евро-III, поп-, порно-, радио-I, рок-, секс-, шоу-, техно-I*. Tymczasem część z nich (*бизнес-, демо-, порно-*¹⁶, *радио-, рок-*) u L. Selimskiego traktowana jest jak **prefiksoidy**

¹² K. Waszakowa zwraca uwagę na różnorodność określeń terminologicznych, jakimi w literaturze przedmiotu nazywane są także same formacje z obcym elementem w prepozycji – od **złożeń jednostronnie motywowanych** lub **quasi-złożeń** (Граматыка 1998: 464–468), poprzez **struktury złożeniowe** lub **złożenie-zestawienia / złożeniowce** (Ziemska – Jermakowa – Rudnik-Karwatowa 1999: 14), po **złożenia bezafiksalne / zrosty** (Jadacka 2001: 93–94; Mieczkowska 2002: 296) i **złożenia bez interfeksu** (Waszakowa 2003: 93) – za: (Waszakowa 2005: 56). Podobną sytuację obserwujemy w bułgarskiej literaturze przedmiotu, gdzie analizowane formacje określa się jako: **композитуми** (Граматыка 1983: 91; Мурдаров 1983: 100; Радева 1987: 88; Селимски 2003: 117; Аврамова 2003), **полусложни образования** lub **полусъкратени думи** (Йорданова 1980: 51,64).

¹³ L. Selimski nie wyodrębnia znaczeń przy członach wieloznacznych.

¹⁴ Ale tylko w znaczeniu ‘извънредно голям’. W znaczeniu ‘измерителна единица’, którego ani K. Waszakowa, ani C. Awramowa nie uwzględniają – jako człon złożenia (Георгиева 2007: 20).

¹⁵ *Микро-II* – jako pierwszy człon złożeń (Георгиева 2007: 20).

¹⁶ C. Georgiewa traktuje ten segment jako prefiksoid, ale biorący udział w derywacji prefiksальной (Георгиева 2007: 21).

(I człony złożień), a przez Kinę Waczkową i Weselina Waczkowa wszystkie one zaliczane są do **przymiotników analitycznych**, tworzących związki wyrazowe¹⁷ (Вачкова – Вачков 1999–2000).

Podobny brak jednomyślności obserwujemy na gruncie polskim – i tak np. sama K. Waszakowa jeszcze w 2003 r. w artykule *Przejawy tendencji do internacjonalizacji w systemach słowotwórczych języków zachodniosłowiańskich* takie elementy jak **eks-**, **multi-** i **neo-** zalicza do **prefiksów** (Waszakowa 2003: 86). W tej grupie sytuują się też, według Alicji Zagrodnikowej i Zofii Kurzowej, **mega-** (Zagrodnikowa 1982: 59; Kurzowa 1976: 1–10), **mikro-**, **pseudo-**, **tele-** według Kazimierza Ożoga (Ożóg 1999: 15) czy **bio-**¹⁸, **eko-**¹⁹, **euro-**²⁰, **info-**, **porno-** według Katarzyny Mosiołek-Kłosińskiej (Mosiołek-Kłosińska 1999: 52–58). Szeroki zakres nadaje prefiksacji Jerzy Bartmiński²¹ – poza wymienionymi wcześniej **bio-**, **eko-**, **eks-**, **mikro-**, **multi-**, **neo-**, **pseudo-**, **tele-**, jako **prefiksy** traktuje on także cząstki: **auto-**, **biblio-**, **inter-**, **makro-**, **maksi-**, **mono-**, **para-**, **poli-**, **psycho-**, **radio-**, **ultra-**, **wideo-**²² (Bartmiński 2000: 11). Jerzy Bralczyk i Grażyna Majkowska status **prefiksu** nadają obcym elementom: **cyber-**, **euro-**²³ i **techno-** (Bralczyk – Majkowska: 2000: 48)²⁴. Jako **prefiksoidy**²⁵, ale I człony złożień,

¹⁷ Kina Waczkowa i Weselin Waczkow utrzymują, że struktury z dwoma komponentami funkcjonującymi w języku bułgarskim jako samodzielne wyrazy to syntagmy, w których pierwsza część – nieodmienny przymiotnik (powstały na drodze konwersji) pełni funkcję atrybutywną wobec drugiego elementu grupy składniowej jakim jest rzeczownik. Za traktowaniem tego typu formacji nie jak złożień, lecz syntagm mają przemawiać: produktywność ograniczona jedynie względami leksykalno-semantycznymi; brak specyficznego dla bułgarskich złożień interfiks; atrybutywna funkcja pierwszego członu syntagmy wobec drugiego; możliwe połączenia typu *рок и поп-звезди*; występowanie pierwszego komponentu w funkcji predykatu: *Клубът е рок а не джаз*; samodzielny akcent każdego elementu syntagmy (Вачкова – Вачков 1999–2000: 158). С. Аврамова i Петя Осенова w artykule *Отново по въпроса за границата между дума и словосъчетание (върху материал от най-новата българска лексика)* udowadniają że wymienione przez K. Waczkową i W. Waczkowa cechy związków wyrazowych są właściwe także złożeniom – szerzej o tym: (Аврамова – Осенова 2005: 112–113).

¹⁸ Podawany tu tylko w znaczeniu ‘wskazujący na związek z ochroną środowiska naturalnego’ (Mosiołek-Kłosińska 1999: 52).

¹⁹ Segment ten występuje tu w 3 odrębnych znaczeniach: **I.** ‘wskazujący na związek ze środowiskiem naturalnym’, **II.** ‘wskazujący na związek z ochroną środowiska naturalnego’; **III.** ‘wskazujący na związek z korzystnym wpływem na zdrowie człowieka’ (Mosiołek-Kłosińska 1999: 53–54).

²⁰ Cząstka ta jest przez autorkę definiowana jako: **I.** ‘wskazujący na związek z UE’; **II.** ‘wskazujący na związek z członkostwem Polski w UE’ (Mosiołek-Kłosińska 1999: 54).

²¹ Równie szeroko rozumie prefiksację Z. Kurzowa, uznając za złożenia jedynie te formacje, których komponenty mają odniesienie do samodzielnych wyrazów języka polskiego (Kurzowa 1976: 10–11).

²² Ograniczono się do wymienienia tylko tych cząstek, które są przedmiotem analizy.

²³ Andrzej Markowski dopuszcza dwojaką interpretację tego elementu w formacjach hybrydalnych – jako prefiksu lub I członu złożenia (Markowski 2000: 99).

²⁴ Według Renaty Grzegorzycykowej i Jadwigi Puzyniny obcy człon może mieć status prefiksu tylko wtedy, gdy znaczeniowo odpowiada mu rodzimy przyrostek lub przyimek (Gramatyka 1998: 468).

²⁵ W rozumieniu K. Waszakowej (przejętym z językoznawstwa czeskiego) prefiksoid to część złożenia, która przestaje mieć charakter jego komponentu i upodabnia się – za racji tego, że bezpośrednio łączy się z tematem słowotwórczym – do prefiksu (Waszakowa 2002: 9).

K. Waszakowa traktuje – w publikacji z 2003 roku – segmenty *mega-* i *multi-* (Waszakowa 2003: 90–92). Do *compositów*, oprócz struktur z I członem *multi-*, Bogusław Dunaj włącza także formacje z obcym elementem *eks-*, *mikro-*, *mini-*, *neo-* i *pseudo-* w prepozycji (Dunaj 2000: 29–30). Z kolei Jadwiga Sambor za I człony *złożeń*, poza *mikro-*, *mini-*, uznaje cząstki: *bio-*, *geo-*, *radio-*, *tele-* (Sambor 1976: 241).

Pewną niekonsekwencję zauważamy u Hanny Jadackiej, która w swojej monografii *System słowotwórczy polszczyzny (1945–2000)* raz derywaty z nagłosowymi *makro-*, *mikro-*, *mini-*, *pseudo-* jako **prefiksoidami**, zalicza do formacji **prefiksalnych** (Jadacka 2001: 136), a innym razem wymienia je obok *auto-* ‘samo’, *audio-*, *cyber-*, *demo-*, *eko-*, *euro-*²⁶, *hydro-*, *mega-*, *neo-*, *paleo-*, *para-*, *porno-*, *tele-*, będących I członami *złożeń*. Dzieli je na dwie grupy: 1) *złożenia* bez interfiksusu – struktury, które w nagłosie mają cząstkę, dającą się rozwinąć do postaci całego wyrazu (*euro-* ‘europejski’); 2) *złożenia*, w których element nagłosowy ma status prefiksoidu (nie daje się rozwinąć do postaci całego wyrazu)²⁷ (Jadacka 2001: 143). Podobnie rozumie prefiksoidy Iwona Kaproń-Charzyńska – jako elementy, które w parafrazie słowotwórczej są zastępowane leksemem będącym jedynie ich semantycznym, a nie formalnym odpowiednikiem. Jednak formacje z prefiksoidami (z członami związanymi) zalicza ona nie do *złożeń* (ich człony w parafrazie nie są zastępowane leksemem), lecz *quasi-złożeń*, modyfikując jednocześnie znaczenie tego pojęcia w stosunku do znaczenia, w jakim jest ono używane przez R. Grzegorzczukową i J. Puzyninę²⁸ (Kaproń-Charzyńska 2004: 23).

Tak więc zarówno w polskiej, jak i bułgarskiej literaturze przedmiotu niejasno rysuje się granica między pojęciami, jakich lingwiści używają opisując formacje zaliczane do tzw. słowotwórstwa analogicznego, co znacząco utrudnia badania komparatystyczne. Widać to doskonale na przykładzie wykorzystanego w obu artykułach materiału językowego, gdzie pojawia się wyraźna dysproporcja między zasięgiem kompozycji i prefiksacji w obu językach, wynikająca z odmiennego definiowania przez autorki I członów badanych formacji.

BIBLIOGRAFIA

Słowniki:

SJP: Drabik, L. & Sobol, E. (red.). Słownik języka polskiego PWN, t. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007.

WSWO: Bańko, M. (red.). Wielki słownik wyrazów obcych PWN. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005.

²⁶ Jako komponent *złożenia*, będący skróconą podstawą słowotwórczą, traktuje tę cząstkę także Krystyna Kowalik (Kowalik 2002: 85).

²⁷ B. Dunaj w 2000 r. postulował, by struktury z obcymi członami związanymi rozpatrywać łącznie z formacjami prefiksalnymi, gdyż granica między tymi dwoma typami jest niewyraźna (Dunaj 2000: 30).

²⁸ Za *quasi-złożenia* uznają derywaty, w których podzielność jest tylko formalna i wynika z powtarzalności członów (Gramatyka 1998: 465).

БТР: Андрейчин, Л. и др. Български тълковен речник. София: Наука и изкуство, 2002.

Перн: Пернишка, Е. (отг. ред.). Речник на новите думи и значения в българския език. София: Наука и изкуство, 2001.

Бондж: Бонджолова, В. & А. Петкова. Речник на новите думи в съвременния български език. Велико Търново: Слово, 1999.

РЧД: Милев, А., Б. Николов, Ъ. Братков. Речник на чуждите думи в българския език. София: Наука и изкуство, 2007.

Opracowania:

Bartmiński 2000: Bartmiński, J. Pasywne i aktywne paneuropeizmy we współczesnym języku polskim. W: Mazur, J. (red.). Słownictwo współczesnej polszczyzny w okresie przemian. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2000, 109–116.

Bralczyk – Majkowska 2000: Bralczyk, J. & G. Majkowska. Język mediów – perspektywa aksjologiczna. W: Bralczyk, J., K. Mosiołek-Kłosińska (red.). Język w mediach masowych. Warszawa: Upowszechnianie Nauki – Oświata „UN-O”, 2000, 43–50.

Dunaj 2000: Dunaj, B. O stanie współczesnej polszczyzny. W: Szpila, G. (red.). Język a komunikacja 1: zbiór referatów z konferencji Język trzeciego tysiąclecia, Kraków 2–4 marca 2000. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej „Tertium”, 2000, 25–34.

Gramatyka 1998: Grzegorzczkova, R., R. Laskowski, H. Wróbel (red.). Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia II. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1998.

Jadacka 2001: Jadacka, H. System słowotwórczy polszczyzny (1945–2000). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001.

Kaproń-Charzyńska 2004: Kaproń-Charzyńska, I. Prefiksy, sufiksy, prefiksoidy, sufiksoidy czy człony związane? – Język Polski, LXXXIV, 1/2004, 16–28.

Kowalik 2002: Kowalik, K. Euro i „europeizacja” polskiego słownictwa. – Język Polski, LXXXII, 2/2002, 81–86.

Kurzowa 1976: Kurzowa, Z. Złożenia imienne we współczesnym języku polskim. Warszawa – Kraków: PWN, 1976.

Mieczkowska 2002: Mieczkowska, H. Nowe techniki derywacyjne w języku polskim i słowackim. W: Rusek, J., W. Boryś, L. Bednarczuk (red.). Dzieje Słowian w świetle leksyki. Pamięci Profesora Franciszka Ślawskiego. Kraków: Wydawnictwo UJ, 2002, 291–299.

Mosiołek-Kłosińska 1999: Mosiołek-Kłosińska, K. Ślady polskich przemian po 1989 roku w słownictwie ogólnym. W: Gruszczyński, W., J. Bralczyk, G. Majkowska (red.). Polszczyzna w komunikowaniu publicznym: prace poświęcone profesor Halinie Satkiewicz z okazji jubileuszu Jej i Jej Zakładu. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Aspra, 1999, 37–62.

Mycawka 2000: Mycawka, M. Derywaty z mega- we współczesnej polszczyźnie. – Język Polski, LXXX, 1–2/2000, 15–22.

Ochmann 2000: Ochmann, D. Złożenia z cyber- we współczesnym języku polskim. – Język Polski, LXXX, 1–2/2000, 23–34.

Ożóg 1999: Ożóg, K. Polszczyzna przełomu XX i XXI roku. W: Grzeszczuk, B. (red.). Język – teoria – dydaktyka. Materiały 21. konferencji językoznawczej zorganizowanej w Trzcinicy k. Jasła w dniach 27–29 maja 1998 roku. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1999, 11–20.

Ryzza-Woźniak 1999a: Ryzza-Woźniak, A. Czy *euro*- jest skrótem od Europa, europejski? – zagadka semantyczna. – Poradnik Językowy, 8–9/1999, 122–127.

Ryzza-Woźniak 1999b: Ryzza-Woźniak, A. O powszechnej euromanii, czyli o funkcjonowaniu cząstki *euro*- we współczesnej polszczyźnie. W: Grzeszczuk, B. (red.). Język – teoria – dydaktyka. Materiały 21. konferencji językoznawczej zorganizowanej w Trzcinicy k. Jasła w dniach 27–29 maja 1998 roku. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1999, 173–179.

Ryzza-Woźniak 2000: Ryzza-Woźniak, A. Wpływ Unii Europejskiej na polszczyznę końca XX wieku. W: Szpila, G. (red.). Język a komunikacja 1: zbiór referatów z konferencji Język trzeciego tysiąclecia, Kraków 2–4 marca 2000. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej „Tertium”, 2000, 310–317.

Sambor 1976: Sambor, J. Kompozycje rzeczownikowe dwunominalne i nominalno-werbalne w tekstach współczesnego języka ogólnopolskiego. W: Mayenowa, M. R. (red.). Semantyka tekstu i języka. Wrocław: ZNiO, 1976, 239–256.

Waszakowa 2003: Waszakowa, K. Przejawy internacjonalizacji w systemach słowotwórczych języków zachodniosłowiańskich. W: Ohnheiser, I. (red.). Komparacja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich. 1. Słowotwórstwo / Nominacja. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej i Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2003, 78–102.

Waszakowa 2005: Waszakowa, K. Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2005.

Waszakowa 2009a: Waszakowa, K. Composita – charakterystyczna struktura przełomu XX/XXI w. W: Chojak, J., T. Korpysz, K. Waszakowa (red.). Człowiek – słowo – świat. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2009, 351–363.

Waszakowa 2009b: Waszakowa, K. Internacjonalizacja polskiej leksyki – stan obecny, prognozy na najbliższą przyszłość. W: Koriakowcewa, E. (red.). Przejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, 2009, 11–28.

Waszakowa 2002: Waszakowa, K. Współczesne słowotwórstwo polskie i czeskie wobec ekspansji zapożyczeń. – Poradnik Językowy, z. 8/2002, 5–18.

Ziemska – Jermakowa – Rudnik-Karwatowa 1999: Ziemska, Je. E., O. P. Jermakowa, Z. Rudnik-Karwatowa. Tendencje rozwojowe w słowotwórstwie języka polskiego i rosyjskiego końca XX stulecia. – Slavia 1/1999, 9–18.

Аврамова 2003: Аврамова, Ц. Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на XX век. София: Heron Press, 2003.

Аврамова – Осенова 2005: Аврамова, Ц. & П. Осенова. Отново по въпроса за границата между сложна дума и словосъчетание (върху материал от най-новата българска лексика). В: Езиковедски проучвания в памет на проф. Йордан Заимов. София: Академично издателство „Марин Дринов”, 2005, 111–118.

Аврамова 2006: Аврамова, Ц. Прилагателни с анти- или аптиприлагателни? В: Светът на речника. Светът в речника. Юбилеен сборник, посветен на чл.-кор. д.ф.н. Емилия Пернишка. Велико Търново: Знак, 2006, 277–287.

Аврамова 2009: Аврамова, Ц. Прояви на интернационализация в словообразуването на българския книжовен език на границата между две хилядолетия. W: Koriakowsewa, E. (red.). Przejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, 2009, 77–87.

Балкански 1999: Балкански, Т. За някои тенденции в най-новото българско словообразуване. В: Актуални проблеми на българското словообразуване. София: БАН, 1999, 136–142.

Георгиева 2006: Георгиева, Ц. За форманта *супер-* в съвременното българско словообразуване. – Български език, № 2/2006, 90–96.

Георгиева 2007: Георгиева, Ц. Инновационни процеси при именната префиксация в българския книжовен език от края на ХХ и началото на ХХІ век (автореферат на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор”). София, 2007.

Граматика 1983: образуване на сложни съществителни имена. В: Стоянов, С. (гл. ред.). Граматика на съвременния български книжовен език. Т. 2. Морфология. София: БАН, 1983, 75–99.

Йорданова 1980: Йорданова, Л. Новите думи в съвременния български език. София, 1980.

Кирова 2006: Кирова, Л. Анализ на сложно съставни названия с чуд атрибутивен компонент (чрез словообразователносемантичната йерархия, използвана от Емилия Пернишка). В: Светът на речника. Светът в речника. Юбилеен сборник, посветен на чл.-кор. д.ф.н. Емилия Пернишка. Велико Търново: Знак, 2006, 241–250.

Мурдаров 1980: Мурдаров, В. Несвойствена форма на някои сложни думи в българския език. – Български език, № 5/1980, 451–452.

Мурдаров 1983: Мурдаров, В. Съвременни словообразователни процеси. Очерк върху българското словообразуване. София, 1983.

Ожегов 1974: Ожегов, С. Лексикология. Лексикография. Культура речи. Москва: Высшая школа, 1974.

Пачев 2007: Пачев, А. България и българският език в Европейския съюз. – Български език, № 1/2007, 8–21.

Радева 1987: Радева, В. Българското словообразуване. София, 1987.

Радева 2007: Радева, В. В света на думите. Структура и значение на производните думи. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2007.

Селимски 2003: Селимски, Л. Прояви на интернационализация в южнославянските езици. W: Ohnheiser, I. (red.). Komparacja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich. 1. Słowotwórstwo / Nominacja. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej i Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2003, 103–126.

Вачкова – Вачков 1999–2000: Вачкова, К. & В. Вачков. Европрилагателни: възникване, строеж и правопис. – Български език, № 4–5/1999–2000, 157–161.

Вачкова 1999: Вачкова, К. Лексеми с компонент *еко-* в книжовния български език. В: Актуални проблеми на българското словообразуване. София: БАН, 1999, 120–124.